

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก ทำให้ประเทศไทยจะต้องรับพันธกรณีของความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการมาปฏิบัติ ความตกลงดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การค้าบริการมีหลักเกณฑ์เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติระหว่างประเทศสมาชิกและควบคุมให้เกิดการกีดกันทางการค้าบริการน้อยที่สุด ประเทศไทยมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติต่างๆ ของความตกลง รวมทั้งจะต้องเปิดเสรีตลาดการค้าบริการ อย่างน้อยที่สุดเท่ากับที่ได้บัญญัติไว้ในตารางข้อผูกพันเฉพาะ โดยจะต้องปฏิบัติต่อทุกประเทศโดยเท่าเทียมกัน

เนื่องจากในปัจจุบันแต่ละประเทศมีหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติทางการค้าบริการที่แตกต่างกันรวมทั้งประเทศไทย ประเทศไทยจึงจะต้องทำการศึกษาพันธกรณีต่างๆ ของความตกลง และข้อผูกพันเฉพาะว่ามีกฎหมายภายในบัญญัติรองรับหรือไม่ หากมีกฎหมายภายในบัญญัติในเรื่องนั้นอยู่แล้วก็จะต้องพิจารณาต่อไปว่า บทบัญญัติของกฎหมายภายในดังกล่าวนั้นสอดคล้องหรือขัดต่อพันธกรณีของความตกลง หากบทบัญญัติใดของกฎหมายภายในขัดต่อพันธกรณีของความตกลง ก็จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายภายในฉบับนั้น และหากยังไม่มีกฎหมายภายในรองรับพันธกรณีดังกล่าวอยู่ ก็จะต้องออกกฎหมายภายในมารองรับพันธกรณีดังกล่าว เพื่อให้ประเทศไทยสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีตามความตกลงฯ ได้

ในส่วนของบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมประกอบด้วย 5 สาขา คือ

- สาขาสถาปัตยกรรมหลัก
- สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง

- สาขาภูมิสถาปัตยกรรม
- สาขาสถาปัตยกรรมมัณฑนศิลป์
- สาขาสถาปัตยกรรมอุตสาหกรรม

ประเทศไทยได้ทำข้อผูกพันเฉพาะที่เกี่ยวกับบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมไว้ 3 สาขา คือ

- บริการทางด้านสถาปัตยกรรม
- บริการทางด้านสถาปัตยกรรมผังเมือง
- บริการทางด้านภูมิสถาปัตยกรรม

เนื่องจากหลักเกณฑ์ในการกำหนดขอบเขต และสาขาที่ความตกลงใช้ในการจัดแบ่งตาม CPC ได้แบ่งบริการทางด้านสถาปัตยกรรมออกเป็น 3 สาขา และแยกบริการทางด้านสถาปัตยกรรม (Architectural Services) ออกจากบริการออกแบบเฉพาะด้าน (Specialty Design Services)

ในการศึกษาถึง ผลกระทบในการเปิดเสรีการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมต่อ กฎหมายเศรษฐกิจไทย ได้แยกศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ

1. กฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจและการทำงานของคนต่างด้าว ในส่วนที่เกี่ยวกับบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม

กฎหมายในส่วนนี้เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐในการที่จะคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยในการประกอบธุรกิจและวิชาชีพโดยการจำกัดสิทธิของคนต่างด้าวในการเข้ามาในประเทศไทยเพื่อประกอบธุรกิจและวิชาชีพ เนื่องจากไม่ต้องทำให้คนต่างด้าวเข้ามาแย่งงานของคนไทยมากเกินไป ลักษณะของกฎหมายในส่วนนี้ส่วนใหญ่จะค่อนข้างเป็นลักษณะกึ่งปิดตลาดโดยเริ่มตั้งแต่การเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยและการประกอบธุรกิจและอาชีพในประเทศไทย กล่าวคือจะมีการสงวนบางธุรกิจและบางอาชีพไว้สำหรับคนไทย เว้นแต่จะเข้าตามเงื่อนไข หรือได้รับอนุญาตจากกฎหมายอนุบัญญัติหรือเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบอำนาจ โดย ปว. 281 บัญญัติห้ามคนต่างด้าวประกอบธุรกิจสถาปัตยกรรมทุกสาขาและพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวบัญญัติห้ามคนต่างด้าวประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมสาขาสถาปัตยกรรมหลักในลักษณะงานที่ได้กำหนดไว้ ดังนั้นจึงจะต้องมีการปรับปรุง แก้ไข บทบัญญัติที่ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ รวมทั้งพันธกรณีของข้อผูกพัน

เฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเข้าสู่ตลาดและการ प्रतिบัติเยี่ยงคนชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีที่ไทยรับมาปฏิบัติ

2. กฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม

กฎหมายในส่วนนี้จะ เป็นหลักเกณฑ์ที่บัญญัติเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมโดยเฉพาะ เริ่มตั้งแต่การออกใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุม การกำหนดสิทธิหน้าที่และควบคุมการทำงาน จนกระทั่งถึงบทกำหนดโทษสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมโดยเฉพาะกฎหมายดังกล่าวจะกำหนดเพื่อควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมทุกคนทั้งคนไทยและคนต่างด้าว โดยไม่ได้มีการแยกว่าจะเป็นคนสัญชาติใด นอกจากนี้บทบัญญัตินี้ยังใช้เพื่ออ้างอิงกับกฎหมายฉบับอื่นเพื่อให้ทราบถึงขอบเขตและสาขาของวิชาชีพสถาปัตยกรรม ดังนั้นกฎหมายในส่วนนี้จึงไม่ต้องทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไขแต่อย่างใด เพราะถือว่าให้การปฏิบัติต่อคนต่างด้าวเท่าเทียมคนชาติอยู่แล้ว

กฎหมายที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจนั้น จะควบคุมธุรกิจทางด้านสถาปัตยกรรมทุกสาขา แต่กฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมการทำงานของคนต่างด้าว และกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมนั้น จะใช้ควบคุมเฉพาะบริการวิชาชีพทางด้านสถาปัตยกรรมในสาขาสถาปัตยกรรมหลัก ตามลักษณะของงานที่กำหนดไว้เท่านั้น คือ งานออกแบบ งานอำนวยความสะดวกสร้างและงานให้คำปรึกษาแนะนำ ดังนั้นงานในลักษณะอื่นนอกเหนือจากที่ได้กำหนดไว้ และงานในสาขาอื่นรวมทั้งงานบริการทางด้านสถาปัตยกรรมผังเมือง และงานบริการทางด้านภูมิสถาปัตยกรรมจึงไม่ถูกกฎหมายดังกล่าวควบคุมสาขาเหล่านั้น จึงเปิดเสรีให้คนต่างด้าวเข้ามาประกอบวิชาชีพได้ซึ่งเป็นการเปิดตามกฎหมายไทย แต่มิได้เป็นการเปิดตามความตกลงทั่วไปว่าด้วยการบริการ

ขณะนี้ทางสมาคมสถาปนิกสยามได้มีความพยายามในการร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมฉบับใหม่ขึ้น โดยได้กำหนดสาขาของวิชาชีพสถาปัตยกรรมในบางส่วนให้แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งจะส่งผลต่อ ปว.281 และร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว ซึ่งครอบคลุมวิชาชีพสถาปัตยกรรมในทุกสาขา ทำให้ธุรกิจที่ถูกสงวนจะเปลี่ยนแปลงไป โดยจะต้องนำบทบัญญัตินี้ขึ้นพิจารณาประกอบในการเจรจาทำข้อผูกพันเฉพาะในเรื่องวิชาชีพสถาปัตยกรรมด้วย

ข้อผูกพันเฉพาะที่ประเทศไทยได้ทำในเรื่องบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมนั้น ครอบคลุมที่จะต้องให้ทั้ง 3 สาขา ในทุกๆ ลักษณะงาน เปิดตลาดให้แก่คนชาติของสมาชิกอื่น ดังนั้นจึงจะต้องนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาทำการพิจารณาเพื่อ ปรับปรุง แก้ไข ยกเลิก หรือ บัญญัติขึ้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับการเปิดเสรีการค้าบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมทั้ง 3 สาขา ซึ่งขณะนี้กำลังมีการแก้ไขในเรื่องการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว โดยจะยกเลิก ป.ว. 281 และ จะบัญญัติเป็นพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกรณีตาม ความตกลง

ข้อสังเกต

1. การบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมไม่สอดคล้องกันโดย

- ป.ว. 281 บัญญัติให้ธุรกิจสถาปัตยกรรมเป็นธุรกิจต้องห้ามตามบัญชี ก โดยมีได้มีการระบุว่าธุรกิจสถาปัตยกรรมที่ถูกสงวนนั้นประกอบด้วยสาขาใดบ้าง จึงถือว่าสงวนธุรกิจสถาปัตยกรรมทุกสาขา โดยได้นำพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมมาใช้อ้างอิง เนื่องจากพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมได้กำหนดขอบเขตของวิชาชีพสถาปัตยกรรมประกอบด้วยสาขาใด

- พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว ได้บัญญัติสงวนวิชาชีพสถาปัตยกรรมใน 5 ลักษณะงานที่กำหนด โดยมีได้ระบุว่าทั้ง 5 ลักษณะงานเป็นงานในสาขาใด หรือเป็นงานในสาขาใดก็ได้ที่เข้าตามลักษณะหนึ่งลักษณะใดตามลักษณะที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ ที่พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวควรที่จะบัญญัติวิชาชีพที่สงวนไว้อย่างชัดเจนเนื่องจากพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวออกหลังพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรม ซึ่งต้องนำพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมมาศึกษาและอ้างอิงถึงกัน ผลของการที่มีได้ระบุชัดเจนดังกล่าว ก่อให้เกิดการตีความวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ได้เป็น 2 แบบคือ

1. วิชาชีพในสาขาสถาปัตยกรรมหลัก เนื่องจากลักษณะงานที่กำหนดไว้เป็นขั้นตอนการทำงานของสาขา

2. วิชาชีพสถาปัตยกรรมในทุกสาขา เนื่องจากงานทางด้านสถาปัตยกรรมทุกสาขา เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับงานออกแบบ เขียนแบบ

จากการศึกษาพบว่า วิชาชีพสถาปัตยกรรมตามพระราชบัญญัตินี้ หมายความว่าถึง วิชาชีพในสาขาสถาปัตยกรรมหลัก

จากผลการศึกษาดังกล่าว เกิดข้อสงสัยเกิด คือ ปว. 281 และพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวไม่สอดคล้องกัน เนื่องจากกฎหมายทั้ง 2 ฉบับมีวัตถุประสงค์ที่จะสงวนงานในธุรกิจและวิชาชีพทางด้านสถาปัตยกรรมแก่คนไทย โดย ปว. 281 สงวนธุรกิจสถาปัตยกรรมทุกสาขา แต่พระราชบัญญัติการทำงานสงวนไว้เฉพาะวิชาชีพสถาปัตยกรรมสาขาสถาปัตยกรรมหลักเท่านั้น ซึ่งส่งผลให้คนต่างด้าวไม่สามารถเข้ามาประกอบธุรกิจทางด้านสถาปัตยกรรม แต่สามารถเข้ามาประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมได้ ยกเว้นสาขาสถาปัตยกรรมหลัก

2. สาขาของวิชาชีพสถาปัตยกรรม ดังที่ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมไม่ชัดเจน และไม่สอดคล้องกับศาสตร์ในปัจจุบัน เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติมาเป็นระยะเวลาโดยมิได้มีการแก้ไขให้สอดคล้องกับศาสตร์ในปัจจุบัน และเกิดความไม่เข้าใจชัดเจนในศาสตร์ของวิชาชีพนี้ นอกจากนี้ยังมิได้มีการบัญญัตินิยามในแต่ละสาขา โดยแต่ละสาขาที่กำหนดไว้มีขอบเขตของงานที่กว้างขวาง ก่อให้เกิดความสับสนในการตีความและการนำไปใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนำไปใช้กับ ปว.281 ซึ่งจะครอบคลุมถึงทุกสาขาของวิชาชีพสถาปัตยกรรม ทำให้งานบางงานซึ่งเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอื่นนอกจากงานทางด้านสถาปัตยกรรมถูกควบคุมไปด้วยเนื่องจากงานดังกล่าวขึ้นอยู่กับสาขาวิชานั้น

3. ข้อสังเกตที่เกิดขึ้นจากการวิจัยตารางข้อผูกพันเฉพาะในบริการธุรกิจวิชาชีพสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้น คือ จากนโยบายของประเทศ ในการเปิดตลาดการค้าบริการในสาขาที่คัดเลือกขึ้นมาในครั้งนี้เป็นการเปิดตลาด และปฏิบัติต่อคนต่างด้าวเท่ากับที่กฎหมายปัจจุบันได้ให้ไว้ ความจริงน่าจะเรียกการเปิดตลาดครั้งนี้ว่า เป็นการเปิดตลาดเท่าที่ปิดตลาดอยู่มากกว่า

เนื่องจากยังเป็นการเปิดตลาดเท่าเดิมโดยมิได้มีการเปิดตลาดในสาขาต่าง ๆ เพิ่มขึ้น รวมทั้งเงื่อนไขในการตั้งข้อจำกัดต่างๆ ก็ยังมีอยู่เท่าเดิม ซึ่งไม่ได้มีลักษณะของการเปิดตลาดเพิ่มขึ้นเลย

4. บริการทางด้านสถาปัตยกรรมผังเมืองและภูมิสถาปัตยกรรม ถูกห้ามในการประกอบธุรกิจตาม ป.ว. 281 แต่ในพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว ไม่ได้ห้ามการประกอบวิชาชีพทั้งสองสาขานี้ไว้ แต่เมื่อพิจารณาจากตารางข้อผูกพันเฉพาะในรูปแบบ Presence of Natural Person ที่ไม่ผูกพันในการเข้าสู่ตลาด และการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติแล้ว จะพบว่ากฎระเบียบภายในประเทศไม่สอดคล้องกับข้อผูกพันที่ได้ทำได้ เนื่องจากถ้าพิจารณาจากข้อผูกพันเฉพาะจะพบว่า บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นคนชาติของประเทศสมาชิกอื่นไม่สามารถเข้ามาประกอบวิชาชีพดังกล่าวได้ แต่ถ้าคนต่างด้าวทั่วไปที่เข้ามาในประเทศไทยและขอใบอนุญาตการทำงานในบริการทางด้านสถาปัตยกรรมผังเมือง และภูมิสถาปัตยกรรม ทางกระทรวงแรงงานฯ ก็จะออกใบอนุญาตในการทำงานให้ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว ซึ่งเป็นการเปิดตลาดตามข้อเท็จจริง

อย่างไรก็ตามการที่ได้เสนอตารางข้อผูกพันไปดังนี้ ก็ไม่ถือว่าเป็นความผิดต่อความตกลงแต่อย่างใด เนื่องจากประเทศสมาชิกทุกประเทศสามารถที่จะยื่นเปิดตลาดบริการในสาขาและมีเงื่อนไขเพียงใดก็ได้(ภายใต้การตกลงเจรจา) จึงสามารถที่จะเปิดตลาดในรูปแบบการให้บริการแบบใดก็ได้ตามความตกลงและสามารถที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ในการควบคุมสาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง และภูมิสถาปัตยกรรม อย่างไรก็ตามโดยไม่ให้ขัดกับเงื่อนไขที่ได้ทำไว้ในข้อผูกพันเฉพาะ

5. ข้อ 4 ของป.ว.281 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ยกเว้นให้คนต่างด้าวที่เข้ามาประกอบธุรกิจโดยความตกลงที่รัฐบาลไทยทำกับรัฐบาลต่างประเทศ ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของป.ว.281 ความตกลงที่ว่าด้วยการค้าบริการ เป็นการทำความตกลงกับรัฐบาลต่างประเทศหลายๆ ประเทศ คือ รัฐบาลของประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) จะทำให้คนชาติของประเทศสมาชิกไม่ต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับของ ป.ว.281 และสามารถประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้ทุกประเภทโดยทันที ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของความตกลงนี้ คือ การลดอุปสรรคทางการค้าบริการแบบ Commercial Presence ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยจะต้องเปิดตลาดธุรกิจการค้าบริการทุกสาขาในทันทีแทนที่จะเปิดตลาดแบบการปิดเสรีแบบก้าวหน้าตามลำดับ (Progressive Liberalization) แต่อย่างไรก็ตามร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคน

ต่างด้าวได้มีการตัดบทบัญญัติในข้อ 4 ของ ป.ว.281 ออกไป ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยไม่ต้องเผชิญกับเหตุผลตามแนวคิดดังกล่าวและสามารถที่จะทำการเปิดตลาดการค้าบริการในแต่ละสาขาได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป

6. ปัจจุบันมีการแก้ไข ป.ว.281 ซึ่งเป็นการแก้ไขในส่วนของการประกอบธุรกิจในรูปแบบของการให้บริการแบบ Commercial Presence จึงเป็นการปรับในส่วนของการอนุญาตให้องค์กรธุรกิจของต่างชาติสามารถเข้ามาประกอบธุรกิจในประเทศไทยได้ แต่ยังไม่มีการแก้ไขพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าวจึงยังเป็นการสงวนงานอาชีพให้แก่คนไทยอยู่

ถึงแม้ว่าร่างพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าวจะมีลักษณะยืดหยุ่นเพื่อให้สอดคล้องกับการปรับตัวตามพันธกรณีของความตกลงฯ แต่ในการสงวนธุรกิจตามบัญชี 2 ซึ่งมีระยะเวลา 2 ปี ถ้าไม่มีผู้ร้องขอหรือคณะกรรมการเห็นสมควร ก็จะทำให้เปิดเสรีธุรกิจในส่วนนั้นๆ เป็นการเร็วเกินไปหรือไม่ที่จะเปิดเสรีธุรกิจจำนวนมากภายในระยะเวลา 2 ปี (หรืออาจขยายระยะเวลาออกคราวละ 2 ปี สำหรับกรณีที่มีผู้ร้องขอและคณะกรรมการเห็นสมควร ซึ่งขณะนี้ยังไม่ทราบว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จะให้ขยายระยะเวลาออกไปได้กี่คราว) แต่เนื่องจากแต่ละประเทศรวมถึงประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาสามารถที่จะใช้ระยะเวลาในการค่อย ๆ เปิดเสรีแบบก้าวหน้าตามลำดับได้ ทำให้ดูเหมือนว่าร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้จะทำให้ประเทศไทยทำการเปิดเสรีธุรกิจตามบัญชี 2 ภายในระยะเวลาที่รวดเร็วและสั้นมาก

7. ตารางของภาคผนวกว่าด้วยข้อยกเว้นตามข้อ 2 (Final List of Article II (MFN) Exemptions) ซึ่งเป็นการขอยกเว้นสนธิสัญญาทางไมตรีฯ โดยให้เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความจำเป็นในการขอยกเว้นว่าเป็นความตกลงทวิภาคี (Bilateral Agreement) กล่าวคือประเทศไทยได้ไปทำพันธกรณีแบบทวิภาคีกับ สหรัฐฯ ไว้ ถ้าถึงคราวที่จะต้องถูกทำการทบทวนภาคผนวกโดยคณะมนตรีสำหรับการค้าบริการ ประเทศไทยจะสามารถยกเงื่อนไขขึ้นนี้ขึ้นมาเพื่อแสดงถึงความจำเป็นอีกได้หรือไม่ เพราะถ้ายังไม่ยกเลิกสนธิสัญญาทางไมตรีฯ ก็ยังถือว่าเงื่อนไขของความตกลงทวิภาคียังคงอยู่ หรือถ้าพิจารณาไปในตัวของสนธิสัญญานี้แล้ว ก็ไม่มีข้อใดที่กำหนดห้ามมิให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติของสนธิสัญญานี้กับประเทศอื่นๆ จึงไม่ถือว่าบทบัญญัติของสนธิสัญญานี้ขัดกับหลักการ MFN ดังนั้นการขอยกเว้นครั้งนี้จึงเป็นการขอขยายระยะเวลาเพื่อพิจารณาว่าจะจัดการอย่างไรกับสนธิสัญญาฉบับนี้ ซึ่งถ้าต้องการจะขอขยายเวลาก็จะต้องหาเหตุผลที่เหมาะสมในการที่จะขอยกเว้นต่อไป

8. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเจรจาครั้งนี้ คือ คณะกรรมการพันธกรณี กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงการต่างประเทศได้ร่วมมือกันจัดให้ความรู้ในเรื่องความตกลงว่าด้วยการค้าบริการและข้อผูกพันเฉพาะที่ได้ยื่นเสนอไปแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยให้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยแก่หน่วยงานเพราะหน่วยงานดังกล่าวไม่สามารถที่จะออกกฎระเบียบและข้อบังคับใด ๆ ได้โดยอิสระเหมือนเดิม แต่จะต้องนำพันธกรณีตามความตกลงฯ มาพิจารณาด้วยว่าขณะนั้นประเทศไทยได้รับบทบัญญัติของความตกลง รวมทั้งได้เสนอผูกพันเพียงใด และทำการบัญญัติกฎต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความตกลงฯ นอกจากนี้หน่วยงานยังมีหน้าที่ในการนำกฎระเบียบและข้อบังคับที่อยู่ในความรับผิดชอบขึ้นมาพิจารณาทบทวนว่าควรจะปรับปรุง ยกเลิก หรือบัญญัติขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับความตกลง

9. ในกรณีที่เป็นการให้บริการในรูปแบบ Cross - Border Supply และ Consumption Aboard ผู้ให้บริการจะอยู่ในประเทศของตน แต่ให้บริการแก่คนชาติของประเทศสมาชิกอื่น ซึ่งถ้าเกิดความผิดพลาดในการทำงาน ก่อให้เกิดความเสียหายและอันตราย จะทำให้ผู้ให้บริการไม่ต้องรับผิดชอบ เนื่องจากไม่สามารถจะนำตัวผู้ให้บริการมารับผิดในประเทศไทย ผลดังกล่าวทำให้ประเทศไทยไม่สามารถคุ้มครองผู้รับบริการซึ่งเป็นผู้บริโภคในประเทศได้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. จัดให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเตรียมพร้อมสำหรับสถานการณ์ในภายภาคหน้า เมื่อมีการรับพันธกรณีต่างๆ มาปฏิบัติมากขึ้น รวมทั้งวางแผนเพื่อสร้างกฎระเบียบล่วงหน้า เพื่อปกป้องบริการสาขาใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และบริการสาขาที่มีความสำคัญแต่ยังไม่มีกฎออกกฎเกณฑ์ใดมาควบคุมและคุ้มครอง

2. จากการที่ประเทศไทยจะต้องแก้ไข ปว. 281 และพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว เพื่อเปิดตลาดบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม จึงควรให้ความสำคัญกับกฎหมายที่ใช้ควบคุมสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ โดยให้หน่วยงานราชการต่างๆ ทำการทบทวนกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของตน เพื่อทำการปรับปรุงกฎหมายให้มีลักษณะแน่นอนรัดกุมชัดเจน และอุดช่องว่างของกฎหมายที่มีอยู่ เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวจะต้องใช้

สำหรับควบคุมคนต่างด้าวด้วย นอกจากนี้ยังจะต้องทำการทบทวนด้วยว่ามีกฎหมายเพียงพอสำหรับคุ้มครองผู้บริโภคหรือไม่

3. เรื่องใดที่เป็นจุดพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยมีกฎเกณฑ์ภายในที่ใช้ในการพิจารณาสืบต่อกันมา ควรที่จะบัญญัติกฎระเบียบเหล่านั้นให้เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเป็นที่ยึดแจ้งแก่บุคคลทั่วไป

4. ควรจัดเตรียมคณะผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ทางด้านกฎหมายนั้น ๆ ทำการแปลกฎหมาย และระเบียบข้อบังคับภายในของแต่ละหน่วยงานราชการเป็นภาษาต่างประเทศ โดยภาษาที่สำคัญคือภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการใช้ข้อมูลในการตอบข้อซักถามแก่คนชาติของประเทศสมาชิกอื่น

5. ควรจัดตั้งจุดตอบข้อซักถาม (Enquiry Point) ให้มีลักษณะเป็นที่รวบรวมกฎระเบียบของหน่วยงานราชการต่าง ๆ และมีลักษณะเป็นศูนย์ประสานงานเพื่อจัดส่งและรับคำตอบข้อซักถามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดบุคลากรในแต่ละหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องสำหรับตอบข้อซักถามโดยให้มีความรู้ความชำนาญในหน่วยงานที่สังกัด และจัดฝึกอบรมภาษาต่างประเทศ เพื่อที่จะได้ประสานงานในการตอบข้อซักถามจากจุดตอบข้อซักถาม (Enquiry Point) ได้โดยไม่ผิดพลาด เนื่องจากคำตอบที่ตอบไปนั้นอาจไม่ผูกพันในระดับภายในแต่จะเป็นการผูกพันในระดับระหว่างประเทศ

6. ในการปรับปรุงกฎหมายเพื่อเปิดตลาดเสรีในสาขาต่างๆ นั้น ควรพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ เพื่อให้เกิดการค้าเสรีในระหว่างประเทศสมาชิก ดังนั้นการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายนั้นอาจไม่จำเป็นที่จะต้องทำในลักษณะเปิดกว้าง อาจมีการกำหนดตั้งข้อจำกัดอยู่โดยมีข้อยกเว้นสำหรับประเทศที่มีพันธกรณีกับไทย ถึงแม้ว่าประเทศส่วนใหญ่ในโลกจะเป็นสมาชิกความตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดศุลกากรและการค้า (GATT) (ซึ่งปัจจุบัน คือ องค์การการค้าโลก WTO) แต่ยังมีอีกหลายประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ซึ่งประเทศเหล่านั้นอาจเป็นประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งระดับการศึกษาและมาตรฐานในการทำงานอาจไม่ดีพอ

7. ควรนำความคิดเห็นจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ และความคิดเห็นของสาธารณะ ซึ่งอาจเป็นนักวิชาการและผู้ประกอบการในธุรกิจหรือวิชาชีพที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ไปหาแนวทางช่วยเหลือและปกป้องผู้ที่ได้รับผลกระทบเหล่านั้น โดยแนวนโยบายของรัฐและหน่วยงานราชการควรที่จะส่งเสริมและเร่งรัดให้เอกชนมีความพร้อมในการแข่งขันทั้งในและนอกประเทศ เนื่องจากประเทศที่พัฒนาแล้วจะได้เปรียบประเทศไทยทางด้านเงินทุน เทคโนโลยี โนว์ฮาว และ ภาษา ส่วนประเทศกำลังพัฒนาจะได้เปรียบทางด้านค่าจ้างที่ต่ำกว่าและภาษาซึ่งประเทศไทยจะต้องเตรียมบุคลากร และองค์กรในประเทศให้พร้อมที่จะแข่งขัน

8. ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาสามารถที่จะทำการขอรับข้อมูลทางด้านเทคโนโลยีบนพื้นฐานของการพาณิชย์และข้อมูลข่าวสารต่างๆ จากประเทศที่พัฒนาแล้วตามหลักการมีส่วนร่วมที่เพิ่มขึ้นของประเทศกำลังพัฒนา (Increasing Participation of Developing Countries) เพื่อให้ผู้ประกอบการในไทยได้รับวิทยาการที่สูงขึ้น เพื่อที่จะเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันกับต่างชาติได้ เพื่อก่อให้เกิดความพร้อมในการเปิดเสรีในสาขานั้นๆ

9. ควรจัดตั้งหน่วยงานเพื่อส่งเสริมและจัดทำข้อมูลในการออกไปประกอบธุรกิจ และอาชีพในสาขาต่างๆ ในแต่ละประเทศสมาชิก ว่าประเทศใดมีแนวโน้มที่ดีในการที่จะเข้าสู่ตลาดในบริการสาขาใดของประเทศนั้น เนื่องจากประเทศไทยจะได้ประโยชน์จากความตกลงนี้ที่สุดต่อเมื่อสำนักงานสถาปนิกและสถาปนิกไทยมีศักยภาพเพียงพอที่จะแข่งขันในตลาดโลกได้ สำหรับประเทศไทยแล้ว กลุ่มประเทศที่น่าสนใจคือ กลุ่มประเทศอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกับประเทศไทย เช่น มาเลเซีย ซึ่งเป็นตลาดที่มีการขยายตัวของการก่อสร้างค่อนข้าง สถาปนิกไทยน่าจะจะได้เปรียบมากกว่าในการบริการที่เกี่ยวกับทางด้านสถาปัตยกรรม เนื่องจากมีลักษณะหลายอย่างใกล้เคียงกับไทยเช่น ความเป็นอยู่ สภาพภูมิอากาศระดับการพัฒนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ เป็นต้น

10. การเสนอที่จะเปิดเสรีในสาขาบริการใด ภายใต้เงื่อนไขใดนั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจของประเทศไทยและการเจรจาต่อรองทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี โดยสามารถที่จะค่อย ๆ เสนอเปิดตลาดในสาขาที่เปิดตลาดอยู่แล้วก่อนได้ และสามารถใช้ประโยชน์จากการเป็นประเทศกำลังพัฒนาขอผ่อนผันชะลอการปฏิบัติตามมาตรการต่าง ๆ และการเปิดตลาดอย่างค่อยเป็นค่อยไปได้ เนื่องจากความไม่พร้อมในทางเศรษฐกิจและในบางสาขาบริการที่ยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตาม

พันธกรณีได้ เพื่อใช้ระยะเวลาที่ยืดขยายดังกล่าวให้ผู้ประกอบการและผู้ประกอบวิชาชีพเตรียมความพร้อมที่จะแข่งขันเมื่อถึงเวลาที่เปิดตลาดเสรีในสาขาของตนได้

11. ประเทศไทยควรร่วมมือกับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรอง และคุ้มครองสิทธิของประเทศกำลังพัฒนา

12. ควรมีการเพิ่มประเภทของ VISA สำหรับผู้ที่เข้ามาเพื่อประกอบธุรกิจหรืออาชีพในประเทศไทยเพื่อที่จะได้ไม่ถูกจำกัดและอยู่ในโควตาของคนต่างด้าวที่จะเข้ามามีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง เพราะการกำหนดจำกัดจำนวนโควตาของคนต่างด้าว ซึ่งเป็นการจำกัดจำนวนผู้ให้บริการทางอ้อมนั้น จะต้องยังคงอยู่เพราะเป็นบทบัญญัติที่มีความสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ

ข้อเสนอแนะ ในส่วนที่เกี่ยวกับบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม

1. เนื่องจากพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมได้บัญญัติมาเป็นเวลานานรวมทั้งแนวความคิดเกี่ยวกับขอบเขตของวิชาชีพสถาปัตยกรรมเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ขณะนี้กำลังมีการร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมฉบับปัจจุบัน จึงควรชะลอระยะเวลาในการเปิดเสรีออกไปจนกว่าร่างพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมฉบับใหม่จะได้ถูกตราเป็นกฎหมายเพื่อจะได้ มีความชัดเจนแน่นอนว่าวิชาชีพสถาปัตยกรรมตามพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมประกอบด้วยสาขาใดบ้าง เพื่อความแน่ชัดในการเจรจาข้อผูกพันเฉพาะว่าจะเสนอเปิดตลาดในสาขาใดของบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรม และแต่ละสาขามีลักษณะส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการเปิดตลาดอย่างไร โดยพระราชบัญญัตินี้ควรบัญญัติโดยมองการณ์ในอนาคตอย่างรอบคอบ เพื่อที่จะได้ทำการควบคุมสถาปนิกได้ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

2. พระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมควรที่จะกำหนดควบคุมผู้ประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมในทุกสาขา รวมทั้งควบคุมงานในทุกประเภทด้วย โดยอาจกำหนดระดับของการควบคุมแตกต่างกัน ขึ้นกับความสำคัญของงานในแต่ละสาขา เพื่อให้สอดคล้องกับการเปิดตลาดตามพันธกรณีของความตกลง และเพื่อที่จะได้ควบคุมชาวต่างชาติที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพให้

ทำงานอย่างมีระเบียบแบบแผน รวมทั้งควรสนับสนุนให้ผู้ประกอบวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ รวมตัวกันจัดตั้งสมาคมเพื่อคุ้มครองผู้ประกอบวิชาชีพกันเอง

3. วัตถุประสงค์ข้อหนึ่งของการบัญญัติพระราชบัญญัติวิชาชีพสถาปัตยกรรมคือ เป็นการแสดงออกในด้านหนึ่งของศิลปวัฒนธรรมอันดีงามแห่งชาติตามกาลสมัย จึงมีประเด็นที่น่าพิจารณาว่าการเปิดตลาดบริการวิชาชีพสถาปัตยกรรมซึ่งมองแต่ในแง่มุมการค้าบริการนั้น ควรจะต้องมองในแง่มุมของศิลปวัฒนธรรมด้วยหรือไม่ โดยถ้าพิจารณาจากอาคารและสิ่งปลูกสร้างในปัจจุบันแล้ว มีเป็นจำนวนน้อยมากที่เป็นศิลปะแบบไทย เนื่องจากประเทศไทยรับวัฒนธรรมจากต่างชาติได้อย่างรวดเร็ว เช่น สิ่งก่อสร้าง และการแต่งกาย แต่ยังมีสิ่งก่อสร้างบางประเภทที่ยังคงศิลปวัฒนธรรมไว้ เช่น ศาสนสถาน จึงยังควรที่จะสงวนงานสำหรับสิ่งก่อสร้างที่เกี่ยวกับการคงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีของชาติไว้

4. ควรออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค โดยการบัญญัติกฎหมายสำหรับควบคุมคุณสมบัติและความรับผิดชอบของผู้ที่ประกอบธุรกิจและสถาปนิกต่างชาติโดยเฉพาะ โดยไม่ขัดกับหลักการของความตกลง เช่นในสาขาสถาปัตยกรรมหลัก เพราะถ้าผลงานมีความบกพร่องอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน จึงควรที่จะกำหนดเงื่อนไขของสถาปนิกต่างชาติที่จะเข้ามาประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมในประเทศไทย ได้แก่

- อาจกำหนดระยะเวลาให้สถาปนิกต่างชาติ พำนักในประเทศไทยภายในระยะเวลาที่กำหนด เพื่อที่จะได้ประเมินผลงานว่ามีข้อบกพร่องอย่างไรหรือไม่ เพราะถ้าเกิดความบกพร่องในช่วงนั้น จะได้ทำการแก้ไขได้ทันเวลา รวมถึงจะได้รับการรับผิดชอบถ้าเกิดความเสียหาย

- กำหนดให้สถาปนิกต่างชาติจะต้องได้รับใบอนุญาตการประกอบวิชาชีพ โดยมีเงื่อนไข คือ นอกจากใบอนุญาตประกอบวิชาชีพสถาปัตยกรรมควบคุมที่ทาง ก.ส. ออกให้โดยการกำหนดคุณสมบัติและคุณสมบัติ กล่าวคือ จบจากสถาบันที่ทาง ก.ส. รับรอง โดยศึกษาหลักสูตรวิชาที่ทาง ก.ส. กำหนดแล้ว ควรจะต้องจัดให้มีการทดสอบเพื่อให้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ (คล้ายการสอบใบอนุญาตโรคศิลป์ของแพทย์ และใบอนุญาตวิชาชีพของเภสัชกร) เพื่อที่จะได้ทราบว่าสถาปนิกต่างชาติมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะปฏิบัติงานในประเทศไทย

- อาจมีความร่วมมือระหว่างประเทศในการควบคุมใบประกอบวิชาชีพข้ามชาติ ซึ่งถ้าสถาปนิกกระทำผิดในประเศหนึ่ง อาจถูกลงโทษโดยการสั่งพักใบอนุญาตไม่ให้ประกอบวิชาชีพยังประเทศอื่นด้วย

5. หน่วยงานและสมาคมที่เกี่ยวข้องควรมีการศึกษาข้อมูลจากต่างประเทศ ซึ่งมีสมาคมที่ควบคุม และออกกฎระเบียบรวมถึงมาตรฐานทางวิชาชีพสถาปัตยกรรมในสาขาต่าง ๆ เพื่อที่จะได้นำส่วนที่ดีมาปรับใช้ในการควบคุมสถาปนิกทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้ทำงานอย่างเป็นระบบ

6. ให้ภาครัฐบาลทำการปรับระบบและสนับสนุนทางการศึกษา โดยการสนับสนุนทุนในการส่งผู้ทำการสอนทางด้านสถาปัตยกรรมในสถาบันที่ทาง ก.ส. รับรอง ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศเพื่อที่จะได้นำวิทยาการ ความรู้ และแนวคิดใหม่ๆ กลับมาสอนคนไทย และทำการจ้างอาจารย์จากต่างประเทศมาสอน เพื่อยกระดับมาตรฐานความรู้ของนักศึกษาผู้ที่เป็นสถาปนิกในอนาคต รวมทั้งสนับสนุนการจัดสัมมนาในเรื่องที่เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆ ด้วย

7. ภาคเอกชนควรยกระดับมาตรฐานองค์กรของตนให้ทัดเทียมกับต่างชาติ ทั้งทางด้านพัฒนาบุคลากรและเครื่องมือ โดยสามารถนำระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในงานออกแบบและการคำนวณ เพื่อให้บริษัทก้าวไปสู่ความเป็นสากลและให้มีความสามารถเทียบเท่ากับบริษัทต่างชาติได้

8. บริษัทเอกชนควรร่วมทุน หรือ Joint Venture กับบริษัทจากต่างประเทศ เพื่อเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยีและ KNOWHOW และยกระดับองค์กรให้ทัดเทียมกับต่างชาติ นอกจากนี้ยังสามารถจับกลุ่มลูกค้าระดับสูงซึ่งนิยมที่จะใช้บริการของบริษัทต่างชาติ

9. ปรับระบบการทำงานขององค์กรและสถาปนิกไทย โดยบริษัท ดีไซน์ 103 จำกัด ได้ทำการสำรวจ เพื่อปรับปรุงยกระดับการทำงานให้เป็นมาตรฐานระดับชาติ โดยยึดหลัก 4 ประการ คือ

1. ต้องมีมาตรฐานของงานที่ดี
2. มีความคล่องตัวในการทำงานสูง เพราะงานปัจจุบันมูลค่านับพันล้านบาท

ซึ่งเจ้าของโครงการต้องเสียดอกเบี้ย ในการซื้อที่ดินและการลงทุน หากดำเนินงานล่าช้าย่อม
หมายถึงภาระค่าลงทุนจะต้องมีมากขึ้น

3. เพื่อรองรับความต้องการของลูกค้าให้ดียิ่งขึ้น
4. ด้วยวิธีการสร้างงานให้ลูกค้าต้องมีความน่าสนใจ